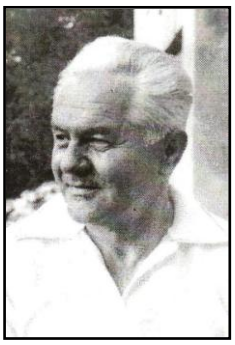
VASILE LAZĂR (1915–2013)

Vasile Lazăr s-a născut la 14 decembrie 1915, în comuna Voitinel din fostul județ Rădăuți (astăzi Suceava), în familia lui Iosif Lazăr şi a Ioanei, născută Pintea, gospodari harnici, care îşi câştigau existența din munca pământului. Vasile a mai avut o soră, Ileana, răpusă de tifos în 1945 şi un frate, Vladimir. Acesta a luptat în prima campanie a războiului pentru eliberarea Basarabiei şi a nordului Bucovinei, pe frontul de la Odessa, precum şi în cea de-a doua, până la 23 august 1944. A căzut prizonier la ruşi şi a murit într-un lagăr de exterminare din Siberia.

Vasile Lazăr a absolvit cursurile primare în localitatea natală, cu rezultate foarte bune la învățătură, fiind apreciat, după media notelor obținute, ca primul din clasă. Sprijinit de învățătorul său, Vasile Chira, Vasile Lazăr a dat admiterea, în anul 1930, la Liceul ,,Eudoxiu Hurmuzachi" din Rădăuți. Şi-a susținut examenul de bacalaureat, în toamna anului 1938, alături de alți 164 de candidați, la Liceul de Băieți ,,Mitropolitul Silvestru" din Cernăuți, fiind clasificat al zecelea dintre cei 44 de candidați reuşiți.

În perioada 1 noiembrie 1938 – 31 iulie 1939 Vasile Lazăr a fost elevul Şcolii Militare de Ofițeri de Rezervă din Bacău. A fost mobilizat în Batalionul 2 Infanterie Uşoară din Rădăuți, partea operativă. Ulterior unitatea şi-a schimbat garnizoana, mutându-se la Siret, de aici la Cerepcăuți, apoi la Timişoara. După izbucnirea celui de al Doilea Război Mondial, în septembrie 1939, unitatea militară s-a mutat în Basarabia, fiind cantonată la Braniştea. De aici Vasile Lazăr, alături de alți elevi sergenți, este chemat la Bacău, unde trece examenul de ofițer, activând ulterior ca ofițer cu grad de sublocotenent. Evenimentele din 26 şi 27 iunie 1940 găsesc unitatea militară instalată în defensivă în județul Bălți, nu departe de Nistru. Aceasta se va retrage, mutându-şi garnizoana la Câmpina. Peste ani, Vasile Lazăr avea să-şi amintească, în cartea sa, *Spicuiri din viața mea*: ,,Vestea a căzut asupra noastră ca un trăsnet, din senin; am îngălbenit cu toții. [...] Dar, în acea stare copleşitoare, un fapt mi-a părut clar: am fost minții. Ofițerii superiori au cunoscut,

Analele Bucovinei, **XX**, *2* (41), p. – , Bucureşti, 2013

BDD-A32958 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 22:00:22 UTC)

au fost informați de pregătirea ultimatumului sau că era chiar pe drum. Şi, cum pe cale politică nu se reuşise a-l preveni sau măcar a-i atenua termenii deosebit de duri, s-a apelat la această apărare simulată. Judecând sincer şi obiectiv, după felul dotării armatei române la acea vreme, o rezistență eficientă era greu de conceput în fața colosului barbar din răsărit. În contra tancurilor şi a armamentului greu, noi opuneam puşca, puşca-mitralieră şi mitralierele [...] Z.B. şi un singur tun antitanc. Cu o astfel de dotare a unei unități de elită, cum eram cotați ca putere de foc şi mobilitate, mă întreb: ce puteam realiza? Nimic! Nu eram în stare nici să-l intimidăm pe inamicul sovietic, dar să-l oprim din marşul triumfal!"[1].

Înainte de evenimentele din 22 iunie 1941, când s-au declanşat operațiunile militare pentru eliberarea Basarabiei şi a nordului Bucovinei de sub ocupația sovietică, Vasile Lazăr a trecut la Batalionul 2 Instrucție Reparații Auto Roman (ulterior Buzău), unde a urmat, timp de trei luni, împreună cu alți ofițeri, o şcoală de conducători auto. După terminarea cursurilor a fost repartizat, ca instructor auto, în Compania a 2-a, ocupându-se cu repararea camioanelor militare deteriorate în luptă, aduse de pe front. De aici a fost trimis la Cetatea Albă, până în iulie 1943, ca delegat al Direcției Superioare Motomecanizare, fiind însărcinat cu strângerea capturilor auto din sudul Basarabiei.

Actul de la 23 august 1944, ,,act al ruşinii naționale", cum îl numeşte Vasile Lazăr, îl găseşte în comuna Limpeziş, lângă Buzău. Compania din care făcea parte s-a retras din calea armatei sovietice la Vlăsceni, județul Dâmbovița. De aici, după semnarea armistițiului din septembrie 1944, unitatea s-a reîntors în garnizoana Buzău. La 1 noiembrie 1944, Vasile Lazăr a fost demobilizat, rămânând cu amintirea unor vremuri de grea încercare: ,,Războiul nu-i o joacă, ci o mare şi îngrozitoare încercare psihică şi fizică a omului: examenul focului şi al morții"[2].

În paralel cu activitatea militară, Vasile Lazăr şi-a făcut şi studiile universitare. Urmează, un an, cursurile Facultății de Drept a Universității din Cernăuți (1939–1940), pe care le-a întrerupt ca urmare a evenimentelor din iunie 1940, când nordul Bucovinei a fost invadat de armata sovietică. În toamna anului 1940 s-a înscris, ca student în anul al II-lea, la Facultatea de Drept a Universității din Bucureşti, pe care a absolvit-o în 1944. În paralel s-a înscris şi la Academia de Înalte Studii Comerciale. A audiat cursurile unor somități în materie de drept, cu faimă internațională consacrată: Vintilă Dongoroz, Vespasian Pella, Hanibal Teodorescu, Ion Fințescu, Istrate Micescu, Alexandru Oteteleşeanu, Mircea Djuvara, Andrei Rădulescu ş. a.

După susținerea examenului de licență (iunie 1944) şi demobilizarea din armată, Vasile Lazăr, „frământat de gânduri, dar încrezător în destin", a încercat să-şi găsească ,,un reazăm şi mijloace de existență, de înşelare a zilelor până la limpezirea lucrurilor", în ,,atmosfera descurajantă" care caracteriza Bucureştii

[1] Vasile Lazăr, *Spicuiri din viața mea*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2011, p. 158.
[2] *Ibidem*, p. 184.

BDD-A32958 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 22:00:22 UTC)

acelei perioade. S-a înscris în Baroul de Ilfov, ca avocat stagiar la Cazierul stagiar, lucrând cu renumitul jurist Jaurès Benea. În urma solicitării sale, în anul 1946 a primit decretul de numire în magistratură la Judecătoria comunei Tulnici, județul Vrancea, numire la care, însă, a renunțat. A frecventat sălile Tribunalului, ale Curții de Apel şi cele ale Curții de Casație şi Justiție, ascultând pledoariile marilor avocați Istrate Micescu, Aurelian Bentoiu, Emil Ottulescu, Hurmuz Aznavorian, Constantin Simionescu, Valentin Georgescu ş. a.

După obținerea diplomei de avocat pledant, Vasile Lazăr s-a transferat, în anul 1947, la Baroul din Rădăuți. A fost avocat, apoi, la Judecătoria din Vicovu de Sus şi jurisconsult la diverse instituții din județul Suceava[3].

Din decembrie 1947, Vasile Lazăr şi-a întemeiat o familie, alături fiindu-i Corina Vasilovici, medic de profesie. În anul 1955, în familia Lazăr s-a născut Lia-Ioana, medic, stabilită în Germania, căsătorită cu Aurel Viorescu.

Cariera strălucită, pe care şi-a pregătit-o cu tenacitate, a fost curmată brusc, la 14 iunie 1948, când Vasile Lazăr a fost arestat. Judecat la 16 martie 1949, a fost condamnat de Tribunalul Militar Suceava la şapte ani de închisoare corecțională pentru delictul de ,,uneltire contra siguranței statului". În iunie 1953, după cinci ani de detenție, i s-a comunicat că fusese condamnat administrativ la încă doi ani de închisoare. A trecut prin penitenciarul de la Aiud şi lagărele de la Capul Midia şi Peninsula, fiind obligat să participe la construirea Canalului Dunăre–Marea Neagră. A fost eliberat mai devreme, la 27 mai 1954, intrând sub incidența H.C.M. nr. 33/1954, care prevedea desființarea lagărelor de muncă şi eliberarea persoanelor existente aici, condamnate într-un proces şi cu pedeapsa executată[4].

Amintirile lui Vasile Lazăr din detenție sunt aşternute pe hârtie în anul 2000, când apare lucrarea, sugestiv intitulată, *Şase ani în infern*, o radiografie a unei lumi, aşa cum sublinia autorul, ,,condamnate la moarte social-istorică, sufletească, fizică, mânată de ființe monstruoase, apocaliptice"[5] şi, în acelaşi timp, un tratat de etologie umană[6]. Împreună cu Vasile Lazăr, în prima parte a lucrării, întitulată *Despre unii partizani şi rezistența lor anticomunistă din Munții Bucovinei*, refacem lupta anticomunistă a partizanilor bucovineni, ne întâlnim cu lumea celor cărora li s-a luat orice speranță, cu destinul unor oameni, cu eroi, ,,oameni răi" şi trădători, față de care autorul are un ton critic, vehement pe tot parcursul evocării. Partea a doua a lucrării, întitulată *Din cruda osândă comunistă,* istoriseşte calvarul închisorilor comuniste. Aici intrăm într-o lume a ,,imaginarului real", în spațiul

[3] Mircea Irimescu, *Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1862–2012). La 150 de ani*, vol. I, *Istoric şi realizări*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2012, p. 166.

[4] Cicerone Ioniţoiu, *Victimele terorii comuniste. Arestați, torturați, întemnițați, ucişi. Dicționar H, I, J, K, L*, Bucureşti, Editura „Maşina de Scris", 2003, p. 317; Vasile I. Schipor, *Bucovineni în spațiul concentraționar al regimului comunist*, în „Analele Bucovinei", anul XIII, nr. 2, 2006, p. 563–565; Vasile Lazăr, *op. cit.*, p. 433.

[5] Vasile Lazăr, *Şase ani în infern*, Timişoara, Editura Marineasa, 2000, p. 6–7.

[6] Vasile I. Schipor, *Destinul unui gen vitreg. Memorialistica bucovineană consacrată spațiului concentraționar*, în ,,Analele Bucovinei", anul XIV, nr. 2, 2007, p. 532.

BDD-A32958 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 22:00:22 UTC)

celulei, spațiul ,,iadului de un real apocaliptic", care adăposteşte o întreagă lume, condamnați prin procese politice sau nejudecați, ,,uitați în puşcărie". O lume construită pentru degradarea omului, fizică şi morală, o lume marcată de ,,ritualul despăducherii", al fărâmițării pâinii sau de simbolistica ,,fructului oprit". Sunt evocate personaje diverse: Popadiuc Gheorghe, şeful Siguranței, ,,neisprăvitul" Halus, gardianul Socaliuc, tovarăşul Popik, ,,şeful de la Suceava", Tiron, directorul penitenciarului de la Suceava, gardianul Ioanovici, colegul de celulă Onofrei, părintele Pancu ş. a. În această lume prin care ne poartă autorul există şi solidaritate şi demnitate umană, există oameni cu care poți evada într-un ,,spațiu al imaginarului", un spațiu al valorilor, dincolo de celulă.

După eliberare, Vasile Lazăr îşi câştigă libertatea, iluzorie, întâlnindu-se cu cei dragi şi regăsind o altă lume, în care trăieşte cu un ,,sentiment de puternică aversiune față de oameni". Este încadrat ca jurisconsult în diferite unități economice socialiste: Întreprinderea Regională Forestieră din Rădăuți, Întreprinderea Mecanică şi de Industrializare a Lemnului, Întreprinderea Județeană de Industrie Locală Suceava.

După anul 1989, Vasile Lazăr a făcut parte din grupul de inițiativă pentru reactivarea Societății pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina, contribuind la elaborarea statutului acestei societăți[7].

Vasile Lazăr trece la cele veşnice în ziua de 3 iunie 2013[8], după o viață trăită în vremuri ,,vinovate", de restrişte, peste care a trecut cu demnitate şi fără a face compromisuri[9].

Rodica Iațencu

[7] Mircea Irimescu, *Societatea pentru Cultura şi Literatura Română în Bucovina (1862–2012). La 150 de ani*, vol. II, *Voluntariat bucovinean*, Rădăuți, Editura Septentrion, 2013, p. 327.

[8] Primăria Municipiului Rădăuți, *Registrul de stare civilă. Acte de deces*, vol. II, 2013, *Actul de deces nr. 187*, din 4 iunie 2013, p. 19. Motivul decesului: accident vascular cerebral. Decesul este declarat de Maria Şcheul, nepoată.

[9] Vezi şi Vasile S. Cârdei, *Visuri şi temnițe. Memorii*, Câmpulung [Moldovenesc], [Fundația Culturală] Biblioteca ,,Miorița", 2006, p. 80, 86, 90.

BDD-A32958 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 22:00:22 UTC)

VASILE LAZĂR (1915–2013)

Vasile Lazăr (1915–2013)

(*Zusammenfassung*)[*]

Vasile Lazăr (1915–2013) besuchte die Grundschule in seinem Heimatsdorf Voitinel, dann das „Eudoxiu Hurmuzachi"-Lyzeum zwischen 1930 und 1938. Während des zweiten Weltkriegs war er an dem 2. Bataillon Leichter Infanterie – operative Abteilung, dann an dem 2. Bataillon – Abteilung für Fahrertraining in Buzau mobilisiert. Gleichzeitig machte er seine Universitätsstudien. Er besuchte die Kurse der Juristischen Fakultät in Czernowitz (1939–1940) und in Bukarest (1941–1944). Er arbeitete als Rechtsanwalt in Ilfov, Radautz und Vicov de Sus und als Rechtsberater an verschiedenen Institutionen. In der Periode 1948–1954 war er politischer Gefangene. Vasile Lazăr hat zwei Bücher geschrieben: *Şase ani în infern* [Sechs Jahre in der Hölle] (Temeswar, 2000) und *Spicuiri din viaţa mea* [Auszüge aus meinem Leben] (Radautz, 2011). Nach 1989 war Vasile Lazăr Mitglied der Initiativgruppe, die die Gesellschaft für Rumänische Kultur und Literatur in der Bukowina reaktivierte.

Schlüsselwörter und -ausdrücke: Vasile Lazăr, beispielhafte Biographie, Eliten der Zivilgesellschaft, Memorialistik, historiographische Quelle, Gefängnisraum, Humanethologie, kommunistische Unterdrückung, „Justiz des historischen Gedächnisses".

[*] Traducere: Ştefăniţa-Mihaela Ungureanu.

BDD-A32958 © 2013 Institutul „Bucovina" al Academiei Române
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 22:00:22 UTC)